POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE
BETER SAMEN LEVEN
SPP INTÉGRATION SOCIALE
MIEUX VIVRE ENSEMBLE

Kruidtuinlaan 50 bus 165
B-1000 Brussel
T. +32 2 508 85 85
E. vraag@mi-is.be
www.mi-is.be

Heeft u vragen? Nood aan bijkomende info?
Consulteer dan Primabook, de documentatieruimte van de POD MI via https://primabook.mi-is.be.

Mail voor bijkomende vragen naar onze FrontOffice via vraag@mi-is.be of bel naar 02 508 85 85.

Aan de dames en heren Voorzitters van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn

Datum: 29/10/2026

Onderwerp: Werkbereidheid

Mevrouw de Voorzitter,

Mijnheer de Voorzitter,

Het leefloon moet een vangnet zijn voor wie het nodig heeft, maar mag geen eindstation worden. Wie kan werken, moet ook de nodige inspanningen leveren om aan de slag te gaan. Tegenover het recht op maatschappelijke integratie staan immers ook verplichtingen. Werk is de belangrijkste hefboom om mensen uit de armoede te halen en hen opnieuw zelfstandig te maken.

De werkbereidheid vormt een fundamentele voorwaarde voor het recht op leefloon. In de praktijk stellen we echter vast dat deze voorwaarde niet door alle OCMW's op dezelfde manier wordt beoordeeld. Uit het werkveld komen signalen dat het begrip werkbereidheid onvoldoende concreet is en dat er nood is aan duidelijkere richtlijnen.

Met deze omzendbrief wil ik de werkbereidheid dan ook centraal stellen en de OCMW's concrete handvatten bieden om deze voorwaarde consequent te beoordelen en op te volgen. De focus dient te verschuiven naar wat iemand nog wél kan en het inroepen van billijkheidsredenen mag niet automatisch betekenen dat elke vorm van tewerkstelling uitgesloten is.

Elke maatregel om onze cliënten aan het werk te zetten en de werkzaamheidsgraad in ons land te verhogen moeten we aangrijpen. Ik hoop met deze richtlijnen de nodige verduidelijkingen te kunnen geven.

Deze omzendbrief vervangt punt 1.5. van de algemene omzendbrief wat betreft de werkbereidheid.

Hoogachtend,

Minister van Maatschappelijke Integratie,

Anneleen VAN BOSSUYT

Wijziging van punt 1.5. van de algemene omzendbrief van 18/03/2024 betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie van 18/03/2024

Punt 1.5. van de algemene omzendbrief betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie van 18/03/2024 wordt vervangen door wat hieronder volgt:

1.5. WERKBEREIDHEID

De betrokkene moet aantonen dat hij bereid is om te werken, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is.

De werkbereidheid vormt een toekenningsvoorwaarde voor het recht op leefloon. De betrokkene moet bijgevolg al vanaf de aanvraag van het leefloon aantonen dat hij of zij bereid is om te werken, behalve wanneer gezondheids- of billijkheidsredenen dit verhinderen. Deze voorwaarde geldt niet alleen op het ogenblik van de aanvraag, maar moet ook gedurende het verdere traject en de volledige periode waarin het leefloon wordt toegekend vervuld blijven.

Het OCMW begeleidt de betrokkene bij het zetten van stappen richting de arbeidsmarkt en neemt deze afspraken en doelstellingen op in een GPMI. De werkbereidheid blijft evenwel een toekenningsvoorwaarde voor het recht op maatschappelijke integratie: wanneer de betrokkene niet of niet langer werkbereid is en er geen gezondheids- of billijkheidsredenen zijn die dit rechtvaardigen, dient het OCMW het recht te weigeren of, wanneer het reeds werd toegekend, in te trekken.

1.5.1. Evaluatie van de werkbereidheid

Het OCMW onderzoekt aan de hand van haar sociaal onderzoek of aan deze werkbereidheidsvoorwaarde voldaan is en hanteert hierbij criteria die verschillen van de criteria van de werkloosheidsreglementering.1 Voor de beoordeling van werkbereidheid bij het recht van maatschappelijke integratie wordt in het bijzonder rekening gehouden met de volgende criteria:

- Inschrijving bij de bevoegde arbeidsbemiddelingsdienst (VDAB, ADG, Actiris of FOREM), de houding en de medewerking van de betrokkene t.a.v. werkaanbiedingen van het OCMW, de bevoegde arbeidsbemiddelingsdienst of private partners (o.a. uitzendkantoren), de deelname aan examens en het volgen van opleidingen goedgekeurd en geëvalueerd door de betrokken organisatie;

[1] Cassatie 19 juni 2017 S.160009F.

- de persoonlijke inspanningen van de betrokkene, zoals het actief deelnemen aan sollicitatieprocedures en het verbeteren van zijn positie op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door actief in te tekenen op opleidingen goedgekeurd en geëvalueerd door het OCMW, ervaring op te doen bij diverse werkgevers (werkplekleren, vrijwilligerswerk, enz.) en te investeren in de eigen mobiliteit (door het behalen van een rijbewijs, deelname aan een carpool-systeem, de aanschaf van een (elektrische) fiets, enz.)

Het OCMW heeft de lokale autonomie om ook andere elementen die de werkbereidheid van de cliënt al dan niet aantonen in overweging te nemen. De werkbereidheid moet worden beoordeeld op basis van de concrete vaardigheden, capaciteit of het concrete arbeidspotentieel en de persoonlijke inspanningen van de betrokkene. Daarbij moet rekening gehouden worden met de specifieke situatie van de betrokkene: zijn leeftijd, zijn loopbaan, zijn opleiding, zijn gezondheid, zijn woonsituatie, zijn opvoeding en zijn familiale situatie. Het OCMW vraagt bijvoorbeeld dat de betrokkene een minimaal aantal sollicitatiebewijzen voorlegt voor een bepaalde periode die het kan meenemen in de individuele evaluatie van het dossier.

Het bestaan van een persoonlijke, culturele of religieuze belemmering volstaat op zichzelf niet om te besluiten dat van de betrokkene geen werkbereidheid kan worden verwacht. Het OCMW beoordeelt daarbij zowel wat de betrokkene redelijkerwijze kan, gelet op zijn persoonlijke situatie als wat de betrokkene daadwerkelijk doet binnen die mogelijkheden. Van de betrokkene mag worden verwacht dat hij, binnen zijn concrete vaardigheden, capaciteit of het concrete arbeidspotentieel, meewerkt aan oplossingen die belemmeringen voor tewerkstelling kunnen verminderen. Het zonder gegronde reden weigeren van bijvoorbeeld beschikbare kinderopvang, taallessen, een haalbaar aangepast uurrooster, een passende opleiding, begeleiding of een andere redelijke oplossing en het niet (willen) behalen van een rijbewijs dient als element te worden meegenomen in de beoordeling van de werkbereidheid. De maatschappelijk werker omschrijft de redenen in het sociaal verslag en dit wordt meegenomen in het voorstel naar het BCSD. Het BCSD neemt dan een beslissing in het individueel dossier.

Indien betrokkene een sanctie heeft opgelopen bij de RVA of de RVA oordeelt dat de betrokkene niet beschikbaar is voor de arbeidsmarkt, kan dat een indicatie zijn van het feit dat de betrokkene niet werkbereid is. Het OCMW vraagt daarom bij de betrokken diensten informatie op over de redenen voor de sanctie en het gedrag van de betrokkene op de arbeidsmarkt en kan deze elementen meenemen in het sociaal onderzoek en de beoordeling van de werkbereidheid.

Iemand die weliswaar geen toereikend inkomen heeft, doch wel in staat is dit te verwerven, maar hiertoe niet de nodige inspanningen doet, heeft geen recht op financiële hulp. Het kan ook zijn dat de persoon wel beroepsactief is maar niet genoeg inkomen verdient om in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. In dat geval kan het OCMW bijkomende activerende stappen nemen.

1.5.2. Belemmeringen: gezondheids- of billijkheidsredenen.

Billijkheidsredenen en gezondheidsredenen moeten betrekking hebben op concrete, individuele omstandigheden die de betrokkene daadwerkelijk verhinderen of ernstig beperken om te werken of stappen naar tewerkstelling te zetten.

a) Gezondheidsredenen.

Het bestaan van een medische problematiek betekent niet automatisch dat de betrokkene niet aan de voorwaarde van werkbereidheid kan voldoen. OCMW's kunnen bij hun beoordeling rekening houden met de resterende arbeidsmogelijkheden van de betrokkene.

Voorbeelden gezondheidsredenen:

- Bij een persoon die kampt met een verslaving aan een psychoactieve stof, zal de begeleiding in de eerste plaats gericht zijn op de aanpak en behandeling van de verslavingsproblematiek. Het aanpakken van de problematiek is een noodzakelijke stap om een duurzame maatschappelijke en professionele integratie mogelijk te maken. (Zie hierover meer onder de titel 'GPMI'.)
- Een zwangere vrouw of een persoon met medisch erkende rugproblemen kan bepaalde werkzaamheden, zoals fysiek zwaar werk, moeilijk verrichten, maar kan wel geschikt zijn voor ander of aangepast werk op advies van een arts.

Wanneer de betrokkene gezondheidsredenen inroept, kan het OCMW vragen om deze te staven met een medisch attest van de behandelende arts. Het is aangewezen om dit steeds te vragen wanneer iemand zich op gezondheidsredenen beroept.

Het OCMW kan de betrokkene ook zelf onderwerpen aan een medisch onderzoek dat uitgevoerd wordt door een arts die door het centrum gemandateerd en betaald wordt met het oog op de vaststelling van de effectieve aanwezigheid van de ingeroepen gezondheidsredenen. In dit geval meldt de persoon zich op verzoek aan bij de door het centrum aangeduide arts.

Daarnaast beschikt het centrum over de mogelijkheid om het resterende arbeidspotentieel van een aanvrager met een ziekte of medische aandoening te laten beoordelen. Het arbeidspotentieel is het vermogen voor een arbeidsongeschikt erkende gerechtigde om rekening houdend met zijn gezondheidstoestand passend werk te verrichten, en waarbij zowel het huidige arbeidspotentieel als de mogelijkheden voor de toekomst moeten worden meegenomen in de evaluatie. Hiervoor kan het centrum een beroep doen op een arts die over de nodige deskundigheid en ervaring beschikt om dit arbeidsvermogen te beoordelen, een preventiedienst of een andere gekwalificeerde professionele dienstverlener met expertise inzake de beoordeling van arbeidsmogelijkheden en werkhervatting. Deze wordt eveneens door het centrum gemandateerd en betaald.

Indien de betrokkene niet opdaagt zonder geldige motivering op een onderzoek met het oog op de vaststelling van de ingeroepen gezondheidsredenen of met het oog op de inschatting van het resterende arbeidspotentieel, kan het OCMW dit meenemen in de beoordeling van de medewerkingsplicht in het kader van het sociaal onderzoek. De verplaatsingskosten zijn ten laste van het OCMW.

Het oordeel van de adviserend arts van het ziekenfonds over het resterend arbeidspotentieel van de betrokkene is een element waarmee het OCMW rekening houdt bij de beoordeling van de werkbereidheid. Als de betrokkene geen recht heeft op de ziekte-uitkering omdat er nog voldoende resterend arbeidspotentieel is, kan dit een indicatie zijn van afwezigheid van werkbereidheid.

b) Billijkheidsredenen

Omwille van billijkheidsredenen kan het OCMW beslissen om te oordelen dat een persoon (tijdelijk) niet geactiveerd kan worden op de arbeidsmarkt. Het gaat hier om een autonome beslissing van het OCMW. Het OCMW herziet zijn beslissing na verloop van tijd. Het gaat niet om een beslissing van onbepaalde duur.

In die gevallen moet het centrum de specifieke billijkheidsreden(en) omstandig motiveren in het sociaal verslag.

Het niet of onvoldoende beheersen van het Nederlands, Frans of Duits kan op zichzelf geen billijkheidsreden vormen om de betrokkene vrij te stellen van de voorwaarde van werkbereidheid. Een onvoldoende talenkennis kan een onmiddellijke inschakeling op de arbeidsmarkt bemoeilijken, maar neemt de vereiste werkbereidheid niet weg. Van de betrokkene kan in dat geval worden verwacht dat hij of zij actief stappen zet om de talenkennis te verbeteren, bijvoorbeeld door het volgen van NT2 (cursus Nederlands als

tweede taal), in combinatie met andere acties gericht op maatschappelijke en professionele inschakeling. Een inschakeling op de arbeidsmarkt stimuleert bovendien de oefenkansen van de cliënt en is bevorderlijk voor het leren van de taal.

Culturele of religieuze overtuigingen kunnen deel uitmaken van de persoonlijke situatie van de betrokkene, maar vormen op zichzelf geen reden om passend werk te weigeren. Van wie kan werken, mag worden verwacht dat hij of zij zich kan inschakelen in een normale werkomgeving en de gebruikelijke vereisten van de functie respecteert. Persoonlijke bezwaren tegen bijvoorbeeld het samenwerken of bedienen van personen van het andere geslacht, het uitvoeren van bepaalde taken of het dragen van de vereiste werkkledij, leiden niet tot een vrijstelling van de werkbereidheidsvoorwaarde. Het OCMW beoordeelt steeds de concrete omstandigheden van de individuele situatie.

1.5.3. Studenten

Het volgen van studies kan een billijkheidsreden vormen om de student tijdelijk vrij te stellen van de werkbereidheidsvoorwaarde, voor zover de studies de kansen op duurzame tewerkstelling verhogen en de student daardoor op termijn zelf in zijn of haar onderhoud kan voorzien.

De studies vormen evenwel geen doel op zich, maar kaderen binnen het activeringstraject naar professionele integratie. Daarom moet het gaan om een realistische studiekeuze die aansluit bij de mogelijkheden van de student en zijn of haar kansen op de arbeidsmarkt daadwerkelijk verhoogt. De studiekeuze wordt in overleg met het OCMW bepaald. Van de student wordt verwacht dat hij of zij de studies ernstig opneemt en voldoende studievoortgang aantoont.

De vrijstelling geldt bovendien slechts voor zover de studies niet verenigbaar zijn met tewerkstelling. Ook studenten dienen bijgevolg hun werkbereidheid aan te tonen tijdens de periodes waarin tewerkstelling redelijkerwijze met hun studies kan worden gecombineerd, tenzij gezondheids- of andere billijkheidsredenen dit verhinderen. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan weekends, vakantieperiodes of andere periodes waarin de studiebelasting tewerkstelling toelaat.

Het OCMW beoordeelt daarbij steeds de concrete situatie van de student en waakt erover dat eventuele tewerkstelling de succesvolle voltooiing van de studies en daarmee het vooropgestelde activeringsdoel niet in het gedrang brengt.

Zie ook ‘specifieke voorwaarden voor een GPMI inzake studies met een voltijds leerplan’ – punt 2.3.3.